

Asia: VN/1347/2021

Arviomuistio oikeudenkäyntikuluista riita-asioissa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Etelä-Savon kärjäoikeus pitää arviomuistiossa esitettyä tavoitetta alentaa oikeudenkäynnin asianosaisille aiheuttamia kustannuksia sekä pienentää oikeudenkäyntikuriskä kannatettavana. Oikeudenkäynnin kustannukset ovat kasvaneet merkittävästi. Kun otetaan huomioon vielä asian hävinneen osapuolen velvollisuus vastata myös voittaneen osapuolen oikeudenkäyntikuluista, monet, erityisesti yksityishenkilöt, eivät kuluskin pelossa uskalla laittaa vireille asiaansa tuomioistuimessa.

Kärjäoikeus toteaa ehdotetuista keinoista seuraavaa:

1. Oikeudenkäyntiasiamiesten ja -avustajien kelpoisuusvaatimusten alentaminen

Kärjäoikeus ei kannata oikeudenkäyntiasiamiesten ja -avustajien kelpoisuusvaatimusten alentamista. Kärjäoikeus toteaa kuten arviomuistion sivulla 78 on esitetty, että kelpoisuusvaatimusten alentaminen saattaisi johtaa siihen, että oikeudenkäyntiasiamiehinä tai -avustajina toimisi henkilöitä, joilla ei olisi siihen riittäviä valmiuksia ja sitä kautta jopa entisestään kasvattaisi oikeudenkäynnin kustannuksia.

2. Juristien koulutusmäärien lisääminen

Kärjäoikeus ei kannata juristien koulutusmäärien lisäämistä keinona alentaa oikeudenkäyntikuriskä riita-asioissa. Kuten arviomietinnössä on todettu, on mahdollista, ettei tarjonnan lisääntyminen vaikuttaisi asianajopalveluiden hintaan ainakaan samalla tavalla kuin

monella muulla alalla eikä voida olla vakuuttuneita siitä, että nykyistä useampi juristiksi valmistunut olisi halukas toimimaan oikeudenkäyntiavustajana tai -asiamiehenä.

3. Oikeudenkäyntikuluarvion laatiminen

Arviomuistion sivulla 80 todetun mukaisesti Suomen Asianajajaliiton palkkio-ohjeen 2 kohdan mukaisesti asianajajan on jo nyt asiakkaan pyynnöstä ilmoitettava tehtävää vastaanottaessaan palkkioperusteensa ja laskutuskäytäntönsä sekä arvioitava tehtävän tai sen osan hoitamisesta veloittettava palkkio. Edelleen muistiossa todetaan, että asianajajan on toimeksiantoa hoitaessaan ilmoitettava, mikäli ilmenee, että arvioitu palkkio ylittyy. Palkkio-ohje koskee tällä hetkellä vain asianajajia.

Käräjäoikeus suhtautuu myönteisesti siihen, että kaikille oikeudenkäyntiasiamiehille ja -avustajille asetettaisiin velvollisuus antaa päämiehelleen ennen haastehakemuksen toimittamista käräjäoikeuteen velvollisuus antaa päämiehelleen arvio oikeudenkäynnistä aiheutuvista kustannuksista. On tosin huomattava, että kyseessä on vain arvio ja asiamiehen on vaikea arvioida toimeksiannon edellyttämää työmäärää.

Käräjäoikeus kannattaa jatkoselvittämistä.

4. Hinnoittelun läpinäkyvyyden lisääminen

Hinnoittelun läpinäkyvyyden lisääminen on sinänsä kannatettavaa. Se, onko läpinäkyvyyden lisäämisellä oikeudenkäyntikuluja alentavaa vaikutusta, on epävarmaa.

5. Asianajopalveluiden vapauttaminen arvonlisäverosta

Käräjäoikeus ei kannata ehdotusta. Arvonlisäveron poistaminen vain asianajopalveluiden osalta, tarkastelematta samalla myös muita toimialoja, ei ole perusteltua.

6. Oikeudenkäyntimaksun antaminen

Oikeudenkäyntimaksu muodostaa pääsääntöisesti vain pienen osa riita-asian oikeudenkäyntikuluista. Kuten arviomuistiossakin on todettu, oikeudenkäyntimaksun alentamisen merkitys yksittäisen riita-asian asianosaisten näkökulmasta olisi melko vähäinen.

Käräjäoikeudessa on kuitenkin maa-oikeusasioiden osalta havaittu, että oikeudenkäyntimaksuja koskevan uudistuksen jälkeen maa-oikeusasioiden määrässä on tapahtunut merkittävä vähentyminen. Käräjäoikeus on arvioinut oikeudenkäyntimaksun määrän ainakin jossain määrin vaikuttavan asianosaisten halukkuuteen laittaa maa-oikeudessa käsiteltäviä asioita vireille. Tuomioistuinsovittelun käyttämistä voisi ainakin jossain määrin myös edistää se, että sovittelussa käsitellystä asiasta perittäisiin alhaisempi oikeudenkäyntimaksu riippumatta siitä, missä menettelyssä asia on tullut vireille käräjäoikeudessa. Tuomioistuinsovittelun käytön laajentamisella olisi myönteinen vaikutus oikeudenkäyntikuluihin.

Edellä mainittu huomioon ottaen käräjäoikeus katsoo, että oikeudenkäyntimaksujen ainakin osittain tarkastelu voisi olla paikallaan.

7. Asianajopalkkioiden hintasääntely

Käräjäoikeus ei näe asianajopalkkioiden hintasääntelyä vartenotettavana vaihtoehtona muistiossa sivuilla 87-88 arvioitujen kielteisten vaikutusten johdosta.

8. Oikeudenkäyntimenettelyn uudistaminen

Käräjäoikeus ei näe tarvetta laajamittaiseen oikeudenkäyntimenettelyn uudistamiseen. Kuten arviomuistiossa todetaan, tuomioistuimilla on jo tällä hetkellä toimivalta moniin tarkoituksenmukaisiksi katsomiinsa toimiin, joilla voidaan myös vaikuttaa asianosaisten oikeudenkäyntikuluihin.

9. Preklusiosääntelyn lieventäminen

Käräjäoikeus ei kannata preklusiosääntelyn lieventämistä viitaten arviomuistiossa sivuilla 92-93 esitettyihin perusteisiin.

10. Asian ratkaiseminen pääkäsittelyä toimittamatta

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 27 a §:n säännös asian ratkaisemista kirjallisessa menettelyssä on kärjäoikeudessa toimiva, ei säännöksen soveltamisalan laajentamiseen ole tarvetta. Kirjallisessa menettelyssä ratkaistaneen kärjäoikeuksissa merkittävä määrä pieniä riita-asioita eikä säännösten muuttamisella nähdä merkittäviä vaikutuksia oikeudenkäyntikuluihin.

11. Oikeudenkäyntien keston lyhentäminen

Oikeudenkäynnin keston lyhentäminen on kannatettava asia. Kärjäoikeus toteaa kuitenkin, ettei oikeudenkäyntien kesto itsestään lisää tai vähennä oikeudenkäyntikulujen määrää tai riskiä joutua vastaan vastapuolen oikeudenkäyntikuluista.

Muilta osin viittaaan Kanta-Hämeen kärjäoikeudessa asiassa antamaan lausuntoon.

12. Vähäisiä vaatimuksia koskeva oikeudenkäyntimenettely

Kärjäoikeus pitää kannatettavana, että vähäisiä riitaisia vaatimuksia koskeva oikeudenkäyntimenettely otettaisiin tarkasteltavaksi. Ongelmallisena uudistuksessa kärjäoikeus näkee kuitenkin lausunnossa sivulla 101 esitetyt resurssikysymykset sekä sen, että vastuu oikeudenkäynnin eteenpäin viemisestä, siirryttäessä tutkintamenetelmään, siirtyisi entistä enemmän asianosaisilta puheenjohtajalle erityisesti siinä tapauksessa, että asianosaiset prosessaisivat itse omassa asiassa ilman oikeudenkäyntiavustajaa, mikäli myös tämä sallittaisiin.

13. Täyden korvauksen periaatteen lieventäminen

Kärjäoikeus ei kannata täyden korvauksen periaatteen lieventämistä. Kärjäoikeus pitää oikeudenmukaisena, että hävinnyt asianosainen on lähtökohtaisesti velvollinen korvaamaan vastapuolen kohtuulliset oikeudenkäyntikulut. Oikeudenkäymiskaaren 21 luvussa on jo nykyisellään säännöksiä, joiden perusteella oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuutta voidaan vähentää/lieventää eri perustein.

14. Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 §:n soveltaminen viran puolesta

Kärjäoikeus kannattaa sen selvittämistä, tulisiko oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 § soveltaa viran puolesta. Arviomuistion mukaan Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Virossa menettely on käytössä. Kärjäoikeus toteaa myös, että jo nyt tuomioistuin ottaa viran puolesta kantaa

oikeudenkäyntikulujen kohtuulliseen määrään niissä tapauksissa, kun asianosaisella/asianosaisilla on julkinen oikeusapu.

15. Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b §:n muuttaminen

Käräjäoikeus suhtautuu varauksellisesti oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b §:n muuttamiseen erityisesti siltä osin, että aina kun hävinneen asianosaisen maksettavaksi tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrä ylittäisi jonkin tietyn euromääräisen rajan tuomioistuimen tulisi suorittaa kulujen osalta kohtuullisuusarviointi. Kohtuullisuusarviointia ei tulisi tehdä euromäärien perusteella vaan asian hoitamiseen käytettyjen työtuntien mukaan.

16. Korvattavien oikeudenkäyntikulujen määrästä säättäminen

Käräjäoikeus ei kannata ehdotusta. Tarpeellisista ja kohtuullisista kustannuksista tulee olla oikeus saa korvaus vastapuolelta. Koska tarpeellisten ja kohtuullisten toimenpiteiden määrä ei ole suoraan riippuvainen asian nimikkeestä, asianimikkeeseen perustuva "korvauskatto" ei ole perusteltavissa.

17. Korvattavan vastapuolen tuntiveloituksen rajoittaminen

Käräjäoikeus viittaa edellä kohdassa 16 lausumaansa eikä pidä kohdassa esitettyä keinoa käyttökelpoisena ratkaisuna.

18. Korvattavien oikeudenkäyntikulujen enimmäismäärän vahvistaminen valmistelussa

Käräjäoikeus toteaa ettei vielä asian valmisteluvaiheessa voida luotettavasti arvioida oikeudenkäyntikulujen kokonaismäärää, joten ratkaisuvaihtoehto ei vaikuta käyttökelpoiselta.

19. Kuluttajariitalautakunnan toimivallan laajentaminen

Kuluttajariitalautakunnan tehtävänä on antaa ratkaisusuosituksia kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisiin erimielisyyksiin. Käräjäoikeus pitää selvittämisen arvoisena sitä, olisiko mahdollista laajentaa kuluttajariitalautakunnan toimivaltaa antaa ratkaisusuosituksia myös muissa kuin edellä mainituissa asioissa. Arviomuistiossa todetusta kuluttajariitalautakunnan päätökset ovat luonteeltaan

suosituksia. Näin ollen on kyseenalaista olisi kuluttajariitalautakunnan toimivallan muutoksella myönteisiä vaikutuksia oikeudenkäyntikulujen määrään.

20. Sovittelun edistäminen

Sovittelun edistäminen on kannatettavaa. Käräjäoikeus käsityksen mukaan erityisesti käräjäoikeuksissa jo tällä hetkellä käsitellään tuomioistuinsovittelussa maksimaalinen määrä asioita sovittelumenettelyssä.

21. Oikeusavun ja oikeusturvavakuutuksen kehittäminen

Käräjäoikeus pitää kannatettavana sitä, että mahdollisuutta oikeusavun saamiseen kehitettäisiin erityisesti sitä kautta, että valtakunnallisesti olisi kattava julkisten oikeusaputoimistojen verkko ja riittävä määrä julkisia oikeusavustajia.

Virtanen Marja
Etelä-Savon käräjäoikeus